

E i d s i v a t i n g l a g m a n n s r e t t

gjør vitterlig:

Dom av 11. juli 1945

1

Ankesak nr. 325-43, Hl. nr. 393-43 og

" " 318-44, Hl. nr. 433-44.

Ankesak nr. 325-43: Ola P. Ousten mot Per p. Os m.fl.

" " 318-44: Leif P. Bratås m.fl. mot Ingulf P. Os m.fl.

1. Ankesak nr. 325-43, Hl. nr. 393-43.

Den ankende part: Ola P. Ousten, Dalsbygda, Os.

Prosessfullmektig: H.r.advokat Ola Sveen, Oslo.

Motparter: 1. Per P. Os, 2. Haakon Överland eller nå hans dødsbo, 3. Karenius Horten,

4. Os Sauehavelag. Alle adresse Os.

Prosessfullmektig: H.r.advokat Finn R. Schjöldt, Oslo.

2. Ankesak nr. 318-44, Hl. nr. 453-44.

De ankende parter: 1. Leif P. Bratås, 2. Erik P. Grue, 3. Tore P. Smedås, 4. Oliver M. Nordvang, 5. Kristine Johaug, 6. Jorunn Nygård Lian, 7. Embret Vangsgjelten, 8. Einar O. Nordvang, 9. Jon O. Ousten, 10. Nils Utheim, 11. Ellif J. Sreen, 12. Sigvart N. Tröen, 13. Tore P. Grue, 14. Ola P. Ousten, 15. Per E. Nygård, 16. Oddmund Ryen, 17. Ingmar Ryen, 18. Ingulf Ytterhaug, 19. Dalsbygda Jaktsameie v. Per M. Nordvang og 20. Haakon Gjelten.

Prosessfullmektig: H.r.advokat Ola Sveen, Oslo.

Motparter: 1. Ingulf P. Os, 2. Per P. Os, 3. Jörund Eggen, 4. Per E. Moseng, 5. Ole O. Lilleöien, 6. Bjarne Aas, 7. Halstein Kvernbeke, 8. Karenius Horten, 9. Haakon Överlang eller nå hans dødsbo, 10. Erik I. Moseng, 11. Arne Sölberg, 12. Hans P. Moseng, 13. Martinus Moseng, 14. Erik K. Moseng, 15. Øystein Os Eggen, 16. Karen Haukerud, 17. Marit E. Os, 18. Torleif Furuholt, 19. Kristen Langöien, 20. Gudmund Langöien, 21. Eivind Haugseggen, 22. John Myren Lövnæs, 23. Nils Ih. Östgård, 24. Halstein J. Møli, 25. Einar Östgårdseggen, 26. Per Henningsmo, 27. Nils N. Sund og 28. Lars Jorde.

Prosessfullmektig: H.r.advokat Finn R. Schjöldt, Oslo.

Rettens medlemmer: 1. Lagmann Uboerud, formann.

2. Lagdommer Stenersen.

3. Lagdommer Koefoed.

Domsmann 1. Gårdbruker For Sandbu, Vågåmo.

Domsmann 2. Gårdbruker Iver Stai, Evikne.

Protokollfører: Finn Andersen.

Etter rådslagning og stemmegivning for lukkede dører avsaas sånn

D o m i ankesak nr. 318-44.

Nord-Østerdal herredsrett, sorenskriveren med domsmenn, avsa den 24. juli

1944 dom med domsslutning:

" A. Ole ^{W.} Breen frifinnes.

B. I. Ingulf P. Os, Per P. Os, Jörund O. Eggen, Per E. Moseng, Ole O. Lilleöien, Bjarne Aas, Halstein Kvernbeke, Karenus Horten, Haakon Överland eller nå har dödsbo, Erik I. Moseng, Arne Solberg, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik K. Moseng, Öistein Os Egg en, Karen Haukerud, Marit E. Os, Forleif Furuholt, Kristen Langöien. Gudmund Langöien, Eivind Haugseggen, Jon Myren Lövnes, Nils Th. Östgård, Halstein J. Meli, Einar Östgårdseggen, Per Henningsmo, Nils N. Sund, og Lars Jorde kjennes hver for seg eiendomsberettiget til sine slått- og setereiendommer i Sättehaugen, Falken og Hematengene med havnegang og påstående skog innenfor grenser som er hovedvunne eller fastsatt i hjemmelsdokumentene.

II. Ingen serlig tinglig rettighet for noen av de saksökte Leif P. Bratås, Erik P. Grue, Tore P. Ömedås, Oliver Nordvang, Kristine Johaug, Jörund Nygård Lian, Embret Vangsgjeltén, Einar O. Nordvang, Jon O. Öusten, Nils Utheim, Eilif J. Breen, Sigvart N. Tröen, Torö P. Grue, Kari Öusten, Per E. Nygård, Oddmund Ryen, Edvard Ryen, Ingulf Ytterhaug, Dalsbygda Jaktlag, og Haakon Öjeltén, godkjennes innenfor saksökernes slåtte- og setereiendommer i Sättehaugen, Falken og Hematengene etter I, undtatt havnerettigheter i følgende omfang:

25 og en halv dag hvert annet år for de saksöktes setrer i Storröllia, Dalvollene og Jotvollén i Hematengene inntil Tverrfjellbøkken.

Samme tid for de saksöktes setrer i Klöftåsen i Öjeltengene ved Öustubekken og Tverrelva (nr. 74 på kartet) Önuddenget (nr. 65 på kartet) Klöftåsen (nr. 62 og 63) og Lilleenget (nr. 39) Klöftåsen (nr. 53) Flatenget (nr. 36) Utstuenget (nr. 37) og Öjeltenget i Bratthaugen (nr. 35) dog således at Nils Utheim og Sigvart Tröens seter sammen tilligger den Tröer vollen tidligere tilhörende rett.

Samme rett for de saksöktes setrer i Mastukåsa minus Edvard Ryens se undtatt - i Henningsenget (nr. 81) Falkenget eller Spellmoenget (nr. 82) og Falkenget (nr. 90).

III. Fjellet utenom grensene for slått- og setereiendommene begrenset i vest og nord av fylkes- og herredsgrensen, i öst av havnedøle mot Falken, Dalbusjöen og Klöftåsen og i syd av dele mot Hematengene - kjennes å være sameie for Sättehaugens seterlag.

IV. Ingen serlig tinglig rettighet for noen av de saksökte godkjennes innen de område som er nevnt i punkt 3, undtatt fiskerett i Forellsjöen for Nordvang nedre, Berg söndre og Vangsgjeltén i Dalsbygda. Videre godkjennes fiskerett i Fjellsjöen for gården Vangsgjeltén på Gammelstuengets grunn.

V. Ingulf P. Os, Per P. Os, Jörund O. Eggen, Per E. Moseng, Ole O. Lilleöien, Bjarne A^{ns}, Halstein Kyvernbekeng, Karenus Horten, Hækon Överland eller nå hans dødsbo, Erik I. Moseng, Arne Sölberg, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik K. Moseng, Öystein Os Eggen, Karen Haukerud, Marit E. Os, Torleif Furuholt, Kristen Langöien, Gudmund Langöien, Eivind Haugseggen, Jon Myren Lövnes, Nils Östgård, Halstein J. Meli, Pinar Östgårdseggen, Per Henningsmo, Nils A. Sund, og Lars Jorde, dömmes in solidum til å betale Ole E. Breen i omkostninger kr. 100,- etthundre kroner.

Forövrig idömmes ikke omkostninger.

Oppfyllelsesfristen er 2 uker fra dommens forkynnelse. "

Leif P. Bratås, Erik P. Grue, Tore Smedås, Oliver M. Nordvang, Kristine Johaug, Jörund Nygård Lian, Embret Vangsgjeltten, Einar O. Nordvang, Jon O. Ousten, Nils Utheim, Hilif J. Breen, Sigvard N. Tröen, Tore P. Grus, Ola P. Ousten, Pär E. Nygård, Oddmund Ryen, Ingmar Ryen, Ingulf Vtterhaug, Dalsbygda Jaktsameie v. Per M. Nordvang og Hækon Ujeltten har påanket dommen og nedlagt slik påstand:

" Prinsipalt:

De ankende parter frifinnes og tilkjennes saksomkostninger for herredsrett og lagmannsrett.

Subsidiært:

B II, at herredsrettens dem stædfestes, dog således at de ankende parter tilkjennes beittings- og hugstrett, fiske- og jaktrett og fangst samt rett til mosetak på de motankende parters slått- og setereiendommer i Sättehaugen, Falken og Hematengene.

B IV, bortfaller.

B III, Fjellet utenom grensene for slått- og setereiendommene i Sättehaugen begrenset i vest og nord av fylkes- og herredsgrensen, i öst av havnedele med Falken, Dalbusjøen og Klöftåsen kjennes å være sameie for oppsitterne på gårdene Breen, Nordvang og Berg og de övrige gårder i Dalsbygda, eller etter subsidiært også de oppsittere i Os som har slått eller seter i Sättehaugen, Klöftåsen og Falken med de rettigheter til hugst, beiting, jakt, fiske, mosetak m.v. for de i sameie berettigede som retten etter gamle bruk fastsetter, dog således at Breen, Nordvang og Bergs gamle matrikulerte fiskerettigheter og likeledes fiskerett i Forøllsjöen for Nordvang nedre, Berg söndre og Vangsgjelt i Dalsbygda smat Vangsgjeltens fiskerett i Fjellsjöen blir uberört.

De ankende parter tilkjennes saksomkostninger."

For Ole E. Breen er saken ikke påanket. Istedes for Dalsbygda Jaktlag har under hovedforhandlingen uten innsigelse inntrådt som part Dalsbygda Jaktsameie. Istedesfor Kari Ousten og Edvard Ryen er som parter i lagmannsretten inntrådt förstnevntes bror Ola P. Ousten og Edvard Ryens sönn Ingmar Ryen.

Motpartene Ingulf P. Os, Per P. Os, Jörund Eggen, Per E. Moseng, Ole O

Lilleöien, Bjarne Aas, Halstein Kvernbeke, Karenus Horten, Haakon Överland eller nå hans dödsbo, Erik I. Moseng, Arne Söjberg, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik K. Moseng, Öystein Os Eggen, Karen Haukerud, Marit E. Os Torleif Furuholt, Kristen Langö: Gudmund Langöien, Eivind Haugseggen, Jon Myren Lövnes, Nils Th. Östgärd, Halstein J. Melli Einar Östgärdseggen, Pär Henningsmo, Nils N. Önd og Lars Jorde har motenket og nedlagt slik påstand:

- I. At herredsrettens dom B I, III og IV stadfestes.
- II. At herredsrettens dom B II likeledes stadfestes, dog således at ingen beiterettigheter for noen av de ankende parter godkjennes som særlig tinglig rett innenfor det motankende parters slått- og setereidommer i Sättehaugen, Falken og Hemstengene undtagen 25 og 1 halv dag hvert annet år for Klokkarvollen fore P. Grue og Oustuvollen Kari Ousten og Ujeltengene nr. 74 inntil Storbekken og Sundengen nr. 65. Samme tid for Trövollen Sigvard N. Tröen, Klokkarvollen fore P. Grue og Oustuvollen Kari Ousten på Klöftåsenget nr. 63 og Klöftåsenget nr. 62. Samme tid for Trövollen for Sigvard N. Tröen, Klokkarvollen fore P. Grue, Kari Ousten og Jotvollen Jon O. Ousten på Klöftåsenget og Lilleengenget nr. 53 og 39, Utstungenget nr. 37 og Flatengenget nr. 36.

Samme tid for Dalvollene Embret Vangsgjelten og Einar O Nordvang på Skiftengenget nr. 1, Kalimoengenget nr. 2, Spellmoengenget nr. 3 sør for Storbekken, Furuholtengenget nr. 19 og Ytterengenget nr. 18.

Disse havnerettigheter skal ikke være til hinder for eiernes utnyttelse av sine eiendommer etter behovet til en hver tid sålenge det ikke samlet blir utilstrekkelig havn for kreaturene i havnetiden.

- III. At de motankende parter tilkjennes saksonkostninger for herredsretten og lagmannsretten hos de ankende parter in solidum."

Om sakens gjenstand henvises til herredarettens domsgrunner.

De ankende parter hevder at motpartene ikke har noen grunnleiendomsrett til området, de har bare en rett til å avhøste det gress som vokser på slåttene, en bruksrett til setervollen og beiterett i havneområdet. De hevder at området er sameie for Dalsbygda eller enkelte gårder eller bygdealmemming for Dalsbygda.

Det påstås at det er feilaktig når herredsretten ikke har lagt noen vekt på kongeskjøtet av 14-11 1668 og skogdelingskontrakten av 18-7 1791 hvorved böndene i Dalsbygda og Os delte skogen mellom seg, også det omtvistede område. Det påstås videre at Dalsbygdingene har hugget i skogen, havnet, fisket, jaktet og tatt mose.

Det benektes at dokumentene vedkommende eiendommene viser at det dreier seg om noen eiendomsrett.

Det er videre uriktig når retten har funnet at setereierne har erhvervet eiendomsrett også til fjelløt utenom markslåttene.

Subsidiert hevdes at det er uriktig når retten bare fastsetter havning annet hvert år 25 og 1 halv dag, og påstår at de har rett til å havne hvert år i ubegrenset tid.

Retten avgjørelse med hensyn til kureksterne er feilaktig i det kua har havne

å større områder enn forutsatt i dommen, og Nils Utheim og Edvard Ryen har samme seterrett og havnerett som alle andre.

Det er feilaktig når retten ikke har tilkjent de ankende hugstret, jaktrett og rett til å ta mose.

Ankemotpartene påstår at herredsretten har gått for langt ved innrømmelse av bruksrett både når det gjelder ^{bruken} av de tjenende og de herskende eiendommer.

Saken er i lagmannsretten behandlet sammen med ankesak nr. 325-43 Kari Ouster mot Per P. Os m.fl. I begge saker er avhørt en rekke av partene og ialt 58 vitner. Retten har foretatt åstedsbefaring.

Lagmannsretten skal bemerke:

Lagmannsretten er enig med herredsretten for så vidt dommens punkt B I at Osingene er eiendomsberettiget til sine slått- og setereiendommer i det omprosederde område i Sättehaugen, Falken og Hematengene, og tiltrer i det vesentlige herredsrettes begrunnelse.

Det er mulig at traktene opprinnelig har vært statsalmenning, men ved Høifjell kommisjonens kjennelse av 13-7 1934 er det avgjort at det nå er i privat eie. Gårdene i Os og Dalsbygden ble i 1660 årene solgt av kongen til private. Det er uenighet mellom partene om hvor meget det da ble solgt. Dalsbygdingene sier at alt ble solgt helt til fylkesgrensen, således også det nå omprosederde fjellstrekninger. Osingene sier at det som ble solgt var kun det av fjellet som ble brukt, og at disse fjellstrekninger på den tid var en fjern villmark utenfor øll bruk. Lagmannsretten er tilbøielig til å anta med herresretten at den ting at det senere ble såsalmindelig å erverve bygsel hos fogden på slåtter i disse trakter både fra Dalsbygdingers og Osingers side tale mot at det var en rådende oppfatning hos bygdens folk på den tid at strekningene var deres private eiendom og ikke statens, og det kan ikke ansees godtgjort ved det av Dalsbygdingene påberopte kongeskjøte av 14-11 1668 at disse strekninger allerede fra den tid ble lagt under gårdene i Dalsbygda til eiendom.

I den del av den omprosederde strekning hvor det er eller må antas å ha vært adgang til slått, ligger Osingenes slåtter, bortsett fra 3 parseller som tilhører Dalsbygden. Slåttene grenser i alle fall stort sett inntil hverandre. Utenfor ligger fjellet med havnegger, mosetrakter og rent høifjellsterreng. Syd for den omprosederde strekning har Dalsbygdingene slåttenger og setrer. Det er dokumentert for retten en lang rekke bygselsedler fra årene fra omkring 1670 til omkring 1750, så at retten forstår det så at det har vært bygsling på en meget stor del av slåttene. Det påstås at eiendomsrett til slåttene senere er erhvervet ved hevd gjennom en lang rekke hevdsperioder. Bygsling opphørte i 1750 årene. Men det påstås at innehaverne av de bygslede slåtter fortsatte sin bruk som alminnelig eiendomsbruk. Slåttene er dels sammen med gården. Slåttene er gått fra hånd til hånd og til dels er de solgt fra gårdene. Det er dokumentert en lang rekke skyldsetninger, kjøpekontrakter, skjøter, makekifter m.v. vedkommende disse slåtter. I et stort antall av disse dokumenter er

brukt uttrykk som peker hen på at retten til slåttene er betraktet som en eiendomsrett ikke blott som en bruksrett. Det brukes uttrykk som "til odel og eiendom", "med full eiendomsrett", "som en sann eiendom", "til fullkommen odel og eie". I enkelte dokumenter er odelsrett fraskrevet. Den rettsoppfatning som disse mange dokumenter gir uttrykk for er at innehaverne var eiere av stykkene. Det kan i denne forbindelse også nevnes at slåttene i gammel tid hadde en meget stor betydning for gårdene i bygden så at det ved bedømmelsen av en eiendoms verdi læs stor vekt på slåttene i fjellet.

Höifjellskommisjonen har i sin kjennelse av 13-7 1934 ikke tatt endelig standpunkt til om innehaveren av slåttene har eiendomsrett til grunnen, men dens uttalelse peker i den retning.

Fra Dalsbygda side er påberopt meget sterkt en skogdelingskontrakt av 18-7 1791 hvorved böndene i Dalsbygda og i Os delte skogen mellom de enkelte bygdelag. Ved denne kontrakt ble gårdene Breen Nordvang og Berg tildelt den skog som lå på nordre og vestre side av en linje som gikk tvers over selve Dalsbygda, og det påstod at ved denne deling ble alt som lå nordfor denne linje, også det som lå langt innover fjellet og som er omhandlet i nærværende sak, tildelt disse 3 gårder og at Osingene derfor ikke har noen eiendomsrett og heller ingen rett til skogen i disse områder. Lagmannsretten mener dog at det ikke er naturlig å gå ut fra at Osingene ved denne kontrakt om deling av felles skog ga fra seg strekninger hvor de mente seg å ha eiendomsrett. Og det har formodningen for seg at disse strekninger, hvor det for övrig den gang visstnok fantes lite skog, ikke var med i delingsforretningen. Ordlyden i de mange senere overdragelsesdokumenter og skyldsetninger, nevnt ovenfor, tæler også i mot at det var en alminnelig oppfatning at eiendomsretten til slåttene og skogen var overdratt til de 3 gårder i Dalsbygda. Retten mener derfor at innehaverne av slåttene har grunneiendomsrett til disse, men retten har funnet spørsmålet tvilsomt, jfr. Nærstad: sameieretten til jord s. 60-61.

Det resultat retten her er kommet til stemmer også med det resultat en völdgiftsrett bestående av 5 höiesterettsdommere, prejudisielt kom til i völdgiftsdom av 14-5 1941 i sak vedkommende fiskerett i Dalbusjøen, hvilken sjö med omgivelser grenser inn til det område som det nå prosederes om og hvor forholdene med hensyn til slåttene er de samme.

For ett av områdene, Sättehaugen, har Osingene også påstått å være eiendomsberettiget til fjellet utenom grnsene for selve slåttene og setereiendommene, og har fått medhold heri av herredsretten i dommens post B III. Heri kan lagmannsretten ikke være enig. Det område det her gjelder er som retten ved selvsyn har overbevisst seg om store fjellstrekninger som dels kan benyttes til havn, dels er blott mosetrakter og dels rene höifjellsvidder med liten eller til dels ingen vegetasjon. De slåtter som i tidligere tider ble brukt i disse områder må ha vært spredte flekker.

Traktene er etter terrenget en naturlig fortsettelse av selve Dalsbygda, og den er sikkerlig fra gammel tid utnyttet av bygdens folk til jakt og fangst, fiske og mosetak. Det har gått en gammel farled over trakten ved Forellsjöen. I matrikullen

av 1767 er det anført for gården Breen, fiskeri i Forellsjöen, og ellers er det også på gården oppført fiskeri i almenningen. Dalsbygdingene har hatt setrer like syd for feltet fra meget gammel tid, kuene derfra må antas å ha havnet oppover feltet. De første setrer fra Osingenes side i Sättåhaugen er først bygget i 1820 - 1830 - årene. Setrene i Falken ble først opprettet fra 1880-årene. Retten kan ikke finne grunnlag for at eierne av slåttene og setrene har erhvervet noen eiendomsrett til fjellet til fortrenghet for Dalsbygdingene.

Det er for retten meget avgjørende at Sättåhaug- og Falksetrene og - slåttene er kommet til i det omtvistede område som interessenter senere enn Dalsbygdingenes setrer. De har etablert seg i et område som allerede var gjenstand for gammel høvdvunnen seterbruk fra Dalsbygdingenes side og hvorunder prinsipielt hersket fullstendig fellesbruk mellom interessentene i havning, hugst, jakt, fiske, mosetak osv.. slik antas gjennomgående ordningen herom å være i seterfjell med tilliggende fjellområde. De utviklingen hos Nørstad: "Sameioretten til jord" s. 51 nederst og s. 53 flg. Sättåhaugmennene kan formentlig ikke erverve rettigheter med fortrenghet for den således allerede eksisterende gammel bruk, som tildels er av en almenningsrettslig karakter. Jfr. her den i Höyfj.k.m.s. kjennelse s. 28 cit. uttalelse fra foged Juel om at trakten holdes for bygdealmenning. Mothevd kan det her ikke være tale om.

Det er da også av Storskiftekommissjonen lagt til grunn, og synes den gang å ha vært helt på det rene blandt interessentene i dette område, at det her hersker et utmarksameie med fellesskap i havning og hugst, som Storskiftekommissjonen nærmere har regulert. Dette skjedd også i samsvar med den kongl. resol. av 14-10.1893 som gir kommissjonen mandat til utskiftning av denne med flere strekninger som generelt betegnes som utmarkssameie, og i sin litrød tydelig synes å forutsette at markeslåttene og seterhavnene lå i til fellesbruk med hensyn til havning.

Disse ting - som må betraktes som fullt på det rene - er av betydelig bevisraft sterkere enn mange forklaringer nå etterat forholdet er blitt fordunklet ved tvistigheter og kryssende interesser. Det er forövrig påtagelig at jo eldre provene og vitnene er både for Höyfjells.k. og her i saken, desto mere støtter gjennomgående deres uttalelser fellesskapssynspunktet.

Videre mener retten heri å finne en ytterligere og ikke uväsentlig støtte for resultatene med hensyn til utstrekningen av Dalsbygdingenes havnerett, hugstrett osv. også forsåvidt slåttene angår og av deres rettigheter på höifjellet og for at Sättåhaugmennene ikke bør kunne motsette rimelig og fornuftig utvideise av Dalsbygdingenes havning, når det trengs for å tilfredsstille deres samfundsmessig, berettigede behov såsom ved overgang til oppgivelse av dobbeltsetring, en viss adgang til seterflytning og lignende.

Spørsmålet om hvor langt slåtteeierne eiendomsrett strekker seg har særlig betydning forsåvidt angår de 2 sjöer, Forellsjöen og Fjellsjöen, av hensyn til fiske retten i disse sjöer. Lagmannsretten har sett på terrenget ved begge disse sjöer. Disse ligger på selve höyfjellet oppe ved vannskillet, og terrenget omkring øgner seg

ikke og har ikke, såvidt retten har kunnet se, egnet seg til slåtter. Det er påstått fra Osingenes side at slåttene har gått på begge sider av Forellsjöen helt til fylkesgrensen og for Fjellsjöens vedkommende at de har gått rundt hele Fjellsjöen, men dette er benektet fra de andre parter - og tildels gamle vitner -, og det er ikke fremlagt dokumenter som bekrefter Osingenes påstand. I en kjøpakontrakt vedkommende slåtten Gammelstuenget syd for Fjellsjöen datert 27-9.1876, står det at den grenser "lige til Fjellsjöen", mens der intet står herom i den skyldsetningsforretning som ble avholdt straks etter, nemlig 5-7. 1876. Det fremgår derfor ikke at slåtten strekker seg rundt hele sjöen. Det er forklart at det skal ha vært en gammel slått vest for sjöen. Men om det har vært slåtter ved denne sjö eller ved Forellsjöen i meget gammel tid, så må dog det iflg. hele terrengets beskaffenhet ha vært en ganske liten teig i forhold til de store arealer ellers rundt sjöene, hvor slått ikke er mulig. Det finnes derfor ikke bevist at området rundt Forellsjöen og området rundt Fjellsjöen har vært besiddet med noen eneeiendomsrett av noen slåtteeier. Osingene finnes derfor ikke å kunne påstå noen enerett for seg til fortrengsæl for Dalsbygdingene. Flere av gårdene der har hatt andeler i fiskebuer ved sjöen.

Ved spørsmålet om en mulig bruksrett for Dalsbygdingene til slåttene, har Osingene innrømmet havnerett for noen setrer i enkelte slåtter som ligger nærmest setrene, dog ikke så langt som herredsretten har innrømmet beittingsrett. Lagmannsretten finner det bevist ved de avgitte forklaringer at kuene er gått lenger enn innrømmet av Osingene, og også lenger enn innrømmet av herredsretten. Det har aldri vært noen inngjerding omkring slåttene og heller ikke har det vært noen gjeting for å holde kuene innenfor bestemte områder. Kuene har gått omkring som de har villet og har da tildels gått over lange strekninger. Slik har det vært fra meget gammel tid. En del av Dalsbygdingenes setrer er fra tiden før slåtteeierne hadde ervervet noen eiendomsrett og tildels før mange av slåttene har vært bygslet. Feltet der oppe har fra uminnelige tider vært felt til ferdsel for kreaturene. Retten finner under disse omstendigheter ikke å kunne fadtsette noen bestemte grenser for hvor langt kuene fra Dalsbygdens setrer skal ha lov til å gå. Den nedsatte storskiftekommissjon vil måtte ta opp spørsmålet om hvorledes forholdet hensiktsmessig senere bör ordnes.

Det har før omkring 1920 vært regelen for Dalsbygdingenes setrer, at det kun skulle setres annethvert år. Osingene har setret hvert år den hele tid. Det er nå påstått at Dalsbygdingenes havning skal innskrenkes til 25 og 1 halv dag hvert annet år og herredsretten har gitt dem medhold heri. Således som forholdene nå er, er setring hvert annet år helt upraktisk og mot enhver rasjonell ordning. Det forutsetter at der holdes setrer på 2 forskjellige steder, hva selvfølgelig volder store ulemper og omkostninger. Dalsbygdingene har også i de år som er gått siden 1920 innrettet seg på den nye ordning så at deres setrer i andre områder er forfaldne, og noen alvorlig protest fra den annen side synes ikke å ha vært gjort. For slåttebruken har en setring hvert år ingen ulempe således som den for tiden drives, idet der med et par undtagelser ikke lenger foretas slått i engestykkene. Og den omstendighet at

Osingene selv havner hvert år synes å være et sterkt argument for at like rett bør gjelde for andre setre i et område av denne beskaffenhet. Under disse omstendigheter finner retten ikke å kunne gi Osingenes påstand hvert annet år medhold. Heller ikke finner retten grunn til å begrense havnetiden i det enkelte år. Den av herredsretten satte tid 25 og 1 halv dag kan ikke sees å ha noen hjemmel. Storskiftet får også ta seg av dette.

Retten mener at slåtteeierne har rett til skogen på sin slått. De eier jo grunnen og skogen deroppe anses ikke delt ved skogdelingskontrakten av 1791 og i en rekke av dokumentene vedkommende slåttene er uttrykkelig nevnt at skogen følger med. Etter et bruken av slåttene som slått er opphørt, er skogen vokset til så at det nå tildels er meget skog deroppe. Retten finner godtgjort at Dalsbygdens setereiere tildels har hugget seterved også i Osingenes slåtter. Og i det hele må man anta at det fra gammel tid har vært praktisert at setereiere har tatt ved til seteren hvor det falt mest praktisk. Storskiftekommisjonen uttaler i forhandlingsprotokoll av 2-7.1906 et "skogen i disse trakter har ligget uskiftet inntil den nyeste tid. Foruten å benyttes for slåttens behov har den, etterhvert som seterarbeidet har trengt inn i traktene og lagt beslag på den, tilfredsstillet setrenes behov, idet disses besiddere har tatt hvad de av skogen behøvet i det strøk hvor det har falt enhver lettest og tydeligvis betraktet skogen som okkupert av seg ----- En komite av Dalsbygdingene delte i 1879 en del av den før udelte skog ----. Såvel disse nylig delte skogstrekninger som de ennå udelte i Storvøllien, Kløftåsen og Sjøttåhaugen betrakter komm. som liggende i fullstendig fellesskap (eller som rester av almenning) til bruk for de dervede setrer og slåtter og til bruk for de setrer som fremtidig ytterligere måtte anlegges i disse ennå ikke på langt nær fullt opptatte beitefelter, hvorfor en går ut fra at ingen del av dem enten ved privat deling eller ved utskifning med rettsbeføielse kan tillegges andre enn dem som har setrer eller slåtter i disse havnelag. En følge av denne Komm. s. oppfatning av skogen i disse strøk er, at jaktretten her må ansees utelukkende at kunne disponeres av dem der benytter felleshavnegangen og slåttene, idet der utenfor disses kreds ikke er noen enkelte bruk som kan opptre med berettiget påstand om at eie skogen." Retten er som anført kommet til det resultat at skogen på slåttene eies av slåtteeierne, men den må under henvisning til de alminnelige bemerkninger foren i dommen gå ut fra at det er en eldgammel rett for setereierne å ta skog til seterved også i slåttene. Da de fleste setrer har skog nok innen sine egne områder må den omhandlede rett antas å ha vært litet utnyttet.

Med hensyn til jakt finner man etter det som er opplyst, at jfr. også det citerte fra Storfjellskommissjonen, at den fra gammel tid har vært drevet over hele terrenget såvel på fjellet som i slåtteterrenget og at den må være en gammel rett for de ankende parter som for de Osinger som har slåtter og setrer i terrenget. Den ting at Osingene i en rekke av år siden 1880 har leiet bort jakten i Sjøttåhaugen og et par år også i Falken finnes ikke å kunne bringe noe annet resultat. Forøvrig har også Dalsbygda Jaktsameie i de senere år leiet bort jakt i feltet.

Herredsretten har undtatt Edvard Ryens seter i Mastukåsen fra havnerett i

Osingenes slåtter fordi den først ble tatt i bruk omkring 1920. Edvard Ryen hadde før seterrett i Storbekkdalen noe sønnenfor Mastukåsetrene. I 1912 begynte han å setre hos sin bror som før hadde seter i Mastukåsa. I 1918 anla han ny egen seter ved siden av brorens i slått han selv hadde i Mastukåsa. Den var ferdig i 1920, og han og hans etterfølger, sønnen Ingmar Ryen har siden settet der. De hadde tillatelse fra Mastukåsetrene og det har før ikke vært noen protest fra slåtteeierne i Falken. Lagmannsretten mener at Edvard Ryen eller nå sønnen Ingmar Ryen, har hevdet seterrett. Seterhusene er riktignok anbragt på Ryens egen slått, men de er nå synbare og står så i sammenheng med beiterett at de må antas å oppfylle kravet i loven av 23-5. 1874 paragr. 1 om en for brukens skyld anbragt innretning så at hevd må kunne vinnes, jfr. Gjelsvik: Norsk Tingsrett side 469 - 470.

Herrhedsretten har i sin dom uttalt, at Nils Utheim og Sigvart Trøens setrer sammen ikke har større rett enn Trøenvollen fra gammel tid har hatt. Lagmannsretten mener, at så lenge det er havn nok og forholdet ikke er regulert må jordbruk som er parseller av et gårdsbruk kunne nytte gårdens seterrett for den kreaturbesetning som fremfores på gården.

Da ingen av partene har vunnet saken helt blir saksomkostninger ikke å tilkjenne.

Dommen er enstemmig.

D o m s s l u t n i n g :

- I. Ingulf P. Os, Per P. Os, Jörund O. Eggen, Per E. Moseng, Ole O. Lilleöien, Bjarne Aas, Halsten Kvernbeke, Karenus Horten, Hækon Överland eller nå hans dødsbo, Erik I. Moseng, Arne Sölberg, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik K. Moseng, Öystein Os Eggen, Karen Haukerud, Marit E. Os, Torleif Furuholt, Kristen Langöien, Gudmund Langöien, Eivind Haugseggen, Jon Myren Lövnes, Nils Th. Östgård, Halsten J. Meli, Einar Östgårdseggen, Per Henningsmo, Nils N. Sund og Lars Jorde dömmes hver for seg eiendomsberettiget til sine slått- og setereiendommer i Sättåhaugen, Falken og Hematengene.
- II. Leif P. Bratås, Erik P. Grue, Tofe P. Smedås, Oliver Nordvang, Kristine Johaug, Jörund Nygård Lian, Embret Vangsgjelten, Einar O. Nordvang, John O. Ousten, Nils Utheim, Eilif J. Breen, Sigvart H. Trøen, Tore P. Grue, Ola P. Ousten, Per E. Nygård, Odmund Ryen, Ingmar Ryen, Ingulf Ytterhaug og Hækon Gjeltén har for sine setrer i Dalvollene, Stolvollen, Klöftåsen og Mastukåsen rett til beiting og rett til hugst til seterbehov i de omhandlede slåtter, likeså har de rett til jakt, fangst, fiske og mosetak. Dalsbygdens Jaktsameie kjennes å være jaktberettiget i de omhandlede slåtter i den utstrekning sameiet representerer de övrige ankende parter.
- III. Fjellet utenom grensene for slått- og setereiendommene begrenset i vest og nord av fylkes- og herredsgrensen, i öst ^{av} ~~er~~ havnedeles mot Falken, Dalbusöien og Klöftåsen og i syd av delet mot Hematengene, dömmes å være sameiet for slått-

og setereierne i Sättåhaugen og de ankende seter- og slåtteeiere.

IV. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

S a l e r a n s e t t e l s e :

I denne sak har de motankende parters prosessfullmektig i sin motankeerklæring uttalt følgende: "Herredsretten fant det nødvendig i denne omfattende åstedssak å tilkalle sakkyndige domsmenn. Ifølge rettens kjennelse ble disse tatt utenom de interesserte herreder Os og Polga, men fra tilgrensede bygder hvor det var noenlunde tilsvarende forhold med hensyn til slåtteeiendommer etc. Herredsretten tok domsmenn fra Tynset utenfor utvalget. De motankende parter påstår at det blir forholdt på samme måte for lagmannsrettens vedkommende." Lagmannsretten har ved kjennelse av 31. mai 1945 tatt påstanden tilfølge og oppnevnt gårdbruker Tor Sandbu, Vågåmo og gårdbruker Iver Støi, Kvikne.

Forhandlingene begynte den 18. juni og avsluttodes med dom den 11. juli 1945. Den vesentligste del av tiden er medgått til behandling av denne sak.

Deres salær ansettes til 400,- - firehundre - kroner for hver.

Deretter avsa retten

D o m i ankesak nr. 325-43.

Nord Østerdal herredsrett, den konstituerte sorenskriver med domsmenn, avsa 6. juli 1943 dom med domsslutning:

"Per J. Berg kjennes uberettiget til å inngjerde sitt slått- og skogområde i Bratthaugen i Dalsbygda og dømmes til innen 15. juli å fjerne det oppsatte gjerde.

Os Sauehavelag dømmes til innen 15. juli 1944 å fjerne det oppsatte gjerde på Per J. Bergs slått i Bratthaugen i Dalsbygda.

Os Sauehavelag frifinnes forövrig.

Per P. Os, Håkon Överland og Karenus Horten frifinnes.

Saksomkostninger tilkjennes ikke.

Höyesterettsadvokat Finn R. Schjödts salg av det offentlige fastsettes til kr. 800,-."

Kari Ousten eller nå hennes bror og etterfølger Ola P. Ousten har påanket dommen overfor Per P. Os, Håkon Överland, Karenus Horten og Os Sauehavelag og har nedlagt slik påstand:

"1. Motpartene P.P.Os, H.Överland, K. Horten og Os Sauehavelag dømmes til en for alle og alle for en å nedrive det av Os Sauehavelag omkring de tre førstnevntes slåteng opførte Gjerde inden en af Retten fastsatt Frist.

2. Motpartene dømmes til å betale..."

Os Sauehavelag har fått bevilling til fri sakførsel.

Ankemotpartene har nedlagt påstand:

"At herredsrettens dom stadfestes og at ankemotpartene og det offentlige for Os Sauehavelag tilkjennes saksomkostninger for herredsrett og lagmannsrett.

H.r.adv. Finn R. Schjødts salær av det offentlige som beskikket sakfører for Os Sauehavelag fastsettes av retten."

Om sakens gjenstand henvises til herredsrettens domsprunner. De ankende påstår at herredsretten har tatt feil når den har tillatt inngjerding av slåttene til et spesialformål, sauebeite og at konsekvensen av denne vil kunne bli katastrofal for havnerettens utøvelse. Det hevdes at det er setercierne som er eiere av den grunn hvorpå slåttene ligger og at slåtteeierne ikke har havnerett på sine slåtter.

Saken er i lagmannsretten behandlet sammen med ankesak nr. 318-44 Leif P. Bratås m.fl. mot Ingulf Os m.fl. . I begge saker er en rekke av partene og ialt 58 vitner avhørt. Retten har foretatt åstedsbefaring.

Lagmannsretten er kommet til samme resultat som herredsretten og tiltrer i det vesentlige dens begrunnelse.

Etter at inngjerdingene er begrenset således som bestemt i herredsrettens dom, er det areal som er inngjerdet av så uvesentlig betydning for de havneberettigede i forhold til den rike anledning de har til havning at det ikke finnes berettiget grunn til å nekte inngjerdingen. Det er også omkring innhegningene plass og anledning nok for kuenes rekster til havnen ellers. Lov om skovvesenet av 2-6.1863 paragrafene 9 og 10 menes ikke å være til hinder for en innhegning til beite således som her skjedd. Det er vistnok satt gjerde over gamle reksterveier men det er rikelig plass i nærheten for kuene til å komme til gamle beitesteder så at reksterveier ikke kan sies å være avstengt.

Som av herredsretten påpekt har innhegningen betydning for utnyttelse av de gamle slåtter på en tidsmessig og for gårdsdriften tjenlig måte og er av en ålmengavnlige karakter.

Saken har frembudt så stor tvil at saksomkostninger ikke finnes å burde tilkjennes.

Dommen er enstemmig.

D o m s l u t n i n g :

Herredsrettens dom stadfestes.

Saksomkostninger tilkjennes ikke.

S a l æ r a n s e t t e l s e :

Os Sauehavelag har fått bevilning til fri sakførsel. Dets prosessfulmechtig, h.r.adv. Finn R. Schjødts, har utført sitt hverv forsvarlig. Saken var behandlet i lagmannsretten sammen med ankesak nr. 318-44 Leif P. Bratås m.fl. mot Ingulf P. Os m.fl.. Under sakene har vært avholdt åstedsbefaring. Hovedforhandlingen i de 2 saker har sammen med åstedsbefaringen alt i alt tatt 22 dager, hvorav dog den aller vesentligste tid er medgått til den annen sak.

Høyesterettsadvokat Schjødts har fremlagt arbeidsoppgave, hvortil henvises.

Hans salær ansettes til 600,- sekshundre - kroner.

Dommen ble avsagt for åpne dører i overvær av følgende parter:

Erik P. Grue, Tore Smedås, Eilif J. Breen, Ingulf Ytterhaug, Jörund Eggen og Erik K. Moseng, og de ankende parters prosessfullmektig. Under opplesningen har også parten Nils Utheim kommet tilstede. De møtende ble gjort kjent med at opplesning trer i stedet for forkynnelse. De ønsket utskrift av dommen sendt deres prosessfullmektig.

M. Ubberud.

Johs. Stenersen.

Tor Sandbu.

Johs. Koefoed.

Iver S. Stai.

Finn Andersen.

Avskriftens riktighet bekreftes: Ellen Sandnæs (sign.)

Retts avskrift av avskriften:

J. H. Nordvang.

Avskrift.

2550 Oslo.

Eidsivating lagmannsrett gjør vitterlig:

Dom av 11. juli 1945.

Ankesak nr. 318/44. Hl. nr. 453/44

De ankende parter: 1. Leif P. Bratås, 2. Erik P. Grue,
3. Tore Smedås, 4. Oliver Nordvang,
5. Kristine Johaug, 6. Jorun Nygård Lian,
7. Embret Vangsgjelten, 8. Einar O. Nordvang,
9. John O. Ousten, 10. Nils Utheim,
11. Eilif Breen, 12. Sigv. N. Trøen,
13. Tore P. Grue, 14. Ola P. Ousten,
15. Per E. Nygård, 16. Oddmund Ryen,
17. Ingmar Ryen, 18. Ingulf Ytterhaug,
19. Dalsbygda jaktsameie v/Per M. Nordvang,
20. Håkon Gjelten.

Prosessfullmektig: H.r.adv. Ola Sveen, Oslo.

Motparter: 1. Ingulf P. Os, 2. Per P. Os, 3. Jørund Eggen,
4. Per E. Moseng, 5. Ole O. Lilleøien, 6. Bjarne
Aas, 7. Hallstein Kvernbeekeng, 8. Karenius Horten,
9. Håkon Øverland eller nå hans dødsbo, 10. Erik I.
Moseng. 11. Arne Sølberg, 12. Hans P. Moseng,
13. Martinus Moseng, 14. Erik K. Moseng,
15. Øistein Os Eggen. 16. Karen Haukerud.
17. Marit E. Os, 18. Torleif Furuholdt, 19. Kristen
Langøien, 20. Gudm. Langøien, 21. Eivind Haugseggen,
22. John Myren-Løvnes, 23. Nils Th. Østgård,
24. Halsten J. Meli, 25. Einar Østgårdseggen,
26. Per Henningsmo, 27. Nils N. Sund og 28. Lars
Jorde.

Prosessfullmektig: H.r.adv. Finn R. Schjødt, Oslo.

Rettens medlemmer: 1. Lagmann Hbberud.
2. Lagdommer Stenersen.
3. Lagdommer Koefodd.

Domsmann: 1. Gårdbruker Tor Sandbu, Vågåmo.

Domsmann: 2. Gårdbruker Iver Stai, Kvikne.

Protokollfører: Finn Andersen.

Etter rådslagning og stemmeavgivning for lukkede dører avsaes sånn

Dom i ankesak nr. 318/44.

Nord-Østerdal herredsrett, sorenskriveren med domsmenn, avsa den 14. juli 1944 dom med domsslutning:

A. Ole E. Breen frifinnes.

B. 1. Ingulf P. Os, Per P. Os, Jørund O. Eggen, Per E. Moseng, Ole O. Lilleøien, Bjarne Aas, Halstein Kvernbekkeng, Karenius Horten, Håkon Øverland, eller nå hans dødsbo, Erik I. Moseng, Arne Sølberg, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik K. Moseng, Øistein Os-Eggen, Karen Haukerud, Marit E. Os, Torleif Furuholdt. Kristen Langøien, Gudm. Langøien, Eiv. Haugseggen, John Myren-Løvnes, Nils Th. Østgård, Halstein J. Meli, Einar Østgårdseggen, Per Henningsmo, Nils N. Sund og Lars Jorde kjennes hver for seg egedomsberettiget til sine slått og sætereigedommer i Sättåhaugen, Falken og Hamatengene med havnegang og påstående skog innenfor grenser som er hevdvundne eller fastsatt i hjemmelsdokumentene.

2. Ingen særlig tinglig rettighet for noen av de saksøkte Leif P. Bratås, Erik P. Grue, Tore P. Smedås, Oliver Nordvang, Kristine Johaug, Jorunn Nygård Lian, Enbret Vangsgjelten, Einar O. Nordvang, Jon O. Ousten, Nils Utheim, Eilif J. Breen, Sigv. N. Trøen, Tore P. Grue, Kari Ousten, Per E. Nygård, Oddm. Ryen, Edv. Ryen, Ingulf Ytterhaug, Dalsbygda jaktlag v/Per M. Nordvang og Håkon Gjeltten, godkjennes innenfor saksøkernes slåtte og sætereigedommer i Sättåhaugen, Falken og Hematengene etter I, undtatt havnerettigheter i følgende omfang:

Femogtjuge og enhalv dag hvert annet år for de saksøkte sætrer i Storvoll-lien, Dalvollene og Jotvollen i Hematengene inntil Tverrelvbekken.

Samme tid for de saksøkte Sætrer i Kløftåsen i Gjeltengene ved Oustbekken og Tverrelva (nr. 74 på kartet) Snudenget (nr. 65 på kartet) Kløfåsenget (nr. 62 og 63) Lilleenget (nr. 39) Kløftåsenget (nr. 53) Flatenget (nr. 36) Utstuenget (nr. 37) og Gjeltenget i Brathaugen (nr. 35) dog således at Nils Utheim og Sigv. Trøens sæter sammen tilligger den Trøenvollen tidligere tilhørende rett.

Samme rett for de saksøkte sætrer i Mastukåsa. Edv. Ryens sæter unntatt - i Henningsenget (nr. 81) Falkenget eller Spelmoenget (nr. 82) og Falkenget (nr. 90).

3. Fjellet utenom grensene for slått og sætereigedommene begrenset i vest og nord av fylkets og herredsgrensen, i øst av hamnedelet mot Falken, Dalbusjøen og Kløftåsen og i syd av delet mot Hematengene - kjennes og være sameie for Sättåhaugen sæterlag.
4. Ingen særlig tinglig rettighet for noen av de saksøkte godkjennes innen det område som er nevnt i punkt 3, unntatt fiskerett i Forelsjøen for Nordvang nedre, Berg Søndre og Vangsgjelten i Dalsbygda. Videre godkjennes fiskerett i Fjellsjøen for gården Vangsgjelten på Gammelstuengets grund.
5. Ingulf P. Os, Per P. Os, Jørund O. Eggen, Per E. Moseng, Ole O. Lilleøien, Bjarne Aas, Halstein Kvernbekkeng, Karenus Horten, Håkon Øverland eller nå hans dødsbo, Erik I Moseng, Arne Sølberg, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik K. Moseng, Øistein Os-Eggen, Karen Haukerud, Marit E. Os, Torleif Furuholdt, Kristen Langøien, Gudm. Langøien, Eiv. Haugseggen, John Myren-Løvnes, Nils Th. Østgård, Halsten J. Meli, Einar Østgårdseggen, Per Henningsmo, Nils N. Sund, og Lars Jorde dømmes in solidum til å betale Ole O. Breen i omkostninger kr. 100- kroneretthundre.

Forøvrig idømmes ikke omkostninger. Oppfyllelsesfristen er to uker fra dommens forkynnelse.

Leif P. Bratås, Erik P. Grue, Tore Smedås, Oliver M. Nordvang, Kristine Johaug, Jorunn Nygård Lian, Embret Vangsgjelten, Einar O. Nordvang, Jon O. Ousten, Nils Utheim, Eilif J. Breen, Sigv. N. Trøen, Tore P. Grue, Ola P. Ousten, Per E. Nygård, Oddmund Ryen, Edv. Ryen, Ingulf Ytterhaug, Dalsbygda jaktsameie v/Per M. Nordvang, og Håkon Gjeltten har påanket dommen og nedlagt slik påstand:

"Prinsipalt"

De ankende parter frifinnes og tilkjennes saksomkostninger for herredsrett og lagmannsrett.

"Subsidiært"

B II At herredsrettens dom B. II. stadfestes, dog således at de ankende parter tilkjennes beittings og hugstrett, fiske og jaktrett og fangst samt rett til mosetak på de motankende parters slått og sætereigedommer i Sättåhaugen, Falken Hematengene.

B.4. bortfaller.

B.3. Fjellet utenom grensene for slått og sætereigedommene i Sättåhaugen begrenset i vest og nord av fylkets og herredsgrense i øst av hammedelet mot Falken, Dalbusjøen og Kløftåsen kjennes å være sameie for oppsiterne på gårdene Breen, Nordvang og Berg og de øvrige gårder i Dalsbygda, eller atter subsidiært også de oppsittere i Os som har slått eller sæter i Sättåhaugen, Kløftåsen og Falken med de rettigheter til hugst, beiting, jakt, fiske, mosetak m.v. for de i sameiet berettigede som retten etter gammel bruk fastsetter, dog således at Breen, Nordvang og Berg Gamle matrikulerte fiskerettigheter og likeledes fiskerett i Forelsjøen for Nordvang nedre, Berg søndre og Vangsgjelten i Dalsbygda samt Vangsgjeltens fiskerett i Fjellsjøen blir uberørt.

De ankende parter tilkjennes saksomkostninger.

For Ole E. Breen er saken ikke påanket. Istedenfor Dalsbygda jaktlag har under hovedforhandlingene uten innsigelse inntrått Dalsbygda jaktsameie. Istedenfor Kari Ousten og Edv. Ryen, er som parter i lagmannsretten inntrått førstnemtes sønn Ola P. Ousten og Edv. Ryens sønn Ingmar Ryen.

Motpartene Ingulf P. Os, Per P. Os, Jørund O. Eggen, Per E. Moseng, Ole O. Lilleøien, Bjarne Aas, Halstein Kvernbo, Karenius Horten, Håkon Øverland eller nå hans dødsbo, Erik I. Moseng, Arne Sølberg, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik

Moseng, Øistein Os-Eggen, Karen Haukerud, Marit E. Os, Torleif Furuholdt, Kristen Langøien, Gudm. Langøien, Eiv. Haugseggen, John Myren-Løvnes, Nils Th. Østgård, Halstein J. Meli, Einar Østgårdseggen, Per Henningsmo, Nils N. Sund og Lars Jorde har her motanket og nedlakt slik påstand:

- I. At herredsrettens dom B. I. 3 og 4 stadfestes.
- II. At herredsrettens dom B. 2 likeledes stadfestes dog således at ingen beiterettigheter for noen av de ankende parter godkjennes som særlig tinglig rettigheter innenfor de motankende parters slått- og sætereigedommer i Såttåhaugen, Falken og Hematengene undtagen femogtjuge og en halv dag hvert annet år for Klokkervollen Tore P. Grue og Oustuvollen Kari Ousten på Gjeltengene nr. 74 inntil Storbekken og Sundengen nr. 65.

Samme tid for Trøvollen Sigv. N. Trøen Klokkervollen Tore P. Grue, Kari Ousten og Jotvollen Jon O. Ousten på Kløftåsen enget og Lilleenget nr. 53 og 39. Utstuenget nr. 37 og Flaten nr. 36.

Samme tid for Dalvollene Embret Vangsgjelten og Einar O. Nordvang på Skiftengen nr. I. Malimoengen nr. 2 Spelmoengen nr. 3, sør for Storbekken, Furuholdtengen nr. 19 og Ytterengen nr. 18.

Disse Havnerettigheter skal ikke være til hinder for eiernes utnyttelse av sinne eigedommer etter behovet til enhver tid, sålenge det ikke blir utilstrekkelig hamn for kreaturene i hamnetida.

- III. At de motankende parter tilkjennes saksomkostninger for herredsretten og lagmannsretten hos de ankende parter in solidum.

Om sakens gjenstand henvises til herredsrettens domsgrunnlag.

De ankende parter hevder at motparten ikke har noen grunneiendomsrett til området, de har bare en rett til å avhøste det gress som vokser på slåttene, en bruksrett til sætervollen og beiterett i havneområdet. De hevder at området er sameie for Dalsbygda eller enkelte gårder eller bygdealmening for Dalsbygda

Det påstås at det er feilaktig når herredsretten ikke har lakt noen vekt på kongeskjøtet av 14/11-1668 og skogsdelingkontrakten av 18/7-1791 (hvorved bøndene i Dalsbygda og Os delte skogen mellom seg, også det omtvistede område.) Det påstås videre at Dalsbygdingene har hugget i skogen, havnet, fisket, jaktet og tatt mose.

Det benektes at dokumentene vedkommende eiendommene, viser at det dreier seg om eiendomsrett.)

Det er videre uriktig når retten har funnet at sætereierne har ervervet eiendomsrett også til fjellet utenom slåttene.

Subsidiært hevdes at det er uriktig når retten bare fastsetter havning annethvert år i femogtjuge og enhalv dag. Og påstår at de har rett til å havne hvert år i ubegrenset tid.

Retten avgjørelse med hensyn til kurekstrene er feilaktig idet kua har havnet i større områder enn forutsatt i dommen, og Nils Utheim og adv. Ryen har samme havnerett som alle andre.

Det er feilaktig når retten ikke har tilkjent de ankende hugstrett, jaktrett og rett til å ta mose.

Ankemotparten påstår at herredsretten har gått for langt ved innrømmelsen av bruksrett både når det gjelder bruken av de tjenende og herskende eiendommer.

Saken er i lagmannsretten behandlet sammen med ankesak nr. 325/43 Kari Ousten mot Per P. Os m.fl. I begge saker er avhørt en rekke av partene og ialt 58 vidner. Retten har foretatt åstedsbefaring.

Lagmannsretten skal bemerke:

Lagmannsretten er enig i herredsretten forsåvidt angår dommens punkt B I, at osingene er eiendomsberettiget til sine slått- og sætereieendommer i det omprosederede område i Såttåhaugen, Falken og Hematengene, og tiltrer i det vesentlige herredsrettens begrunnelser.

Det er mulig at traktene- opprinnelig har vært statsalmenning,- men ved høifjellskommisjonens kjennelse av 13/7 1934 er det avgjort at det nu er i privat eie.) Gårdene i Os og Dalsbygda blev i 1660 årene solgt av kongen til private. Det er uenighet mellom partene om hvor meget det da ble solgt. Dalsbygdingene sier at alt blev solgt helt til fylkesgrensen, således også de nu omtvistede fjellstrekninger. Osingene sier at det som blev solgt var kun det av fjellet som blev brukt, og disse fjellstrekninger på den tid var en fjern villmark utenfor all bruk. Lagmannsretten er tilbøielig til å anta med herredsretten den ting at det senere blev så alminnelig å erhverve byggesel hos fogden på slåtter i disse trakter både fra Dalsbygdingene og Osingers side, taler mot at det var en rådende oppfatning hos

bygdens folk på den tid at strekningene var deres private eiendom og ikke statens og det kan ikke ansees godtgjort ved det av Dalsbygdingene påberopte kongeskjøte av 14/11-1668 at disse strekninger allerede fra den tid ble lakt under gårdene til eiendom.

I den del av den omprosederde strekning hvor det er eller det må antaes å ha vært adgang til slått, ligger Osingenes slåtter, bortsett fra 3 parseller som tilhører Dalsbygdingene. Slåttene grenser i allfall stort sett inntil hverandre. Utenfor ligger fjellet med havneganger, mosetrakter og rent høifjells-tereng. Syd for den omprosederde strekning har Dalsbygdingene slåttenger og sætrer. Det er dokumentert for retten en lang rekke bygselsedler fra årene omkring 1670 til omkring 1750, så at retten forstår det så at det har vært bygsling på en meget stor del av slåttene. Det påståes at eiendomsrett til slåttene senere er erhvervet ved hevd gjennom en lang rekke hevdsperioder. Bygsling opphørte i 1750 årene. Men det påståes at innhaverne av de bygslede slåtter fortsatte sin bruk som allminnelig eiendomsbruk. Slåttene er delt særskilt skyldsatt med i allfall delvis angivelige grenser, dels har de skyld sammen med gården. Slåttene er gått fra hånd til hånd og tildels er de solgt fra gårdene. Det er dokumentert en lang rekke skyldsetninger, kjøpekontrakter, skjøter, makeskifter m.v. vedkommende disse slåtter. I et stort antall av disse dokumenter er brukt uttrykk som peker hen på at retten til slåttene er betraktet som en eiendomsrett, ikke blott som en bruksrett. Det bruktes uttrykk som til "odel og eiendom", "med ful eiendomsrett", "som en sann eiendom", "til odel og eie". I enkelte dokumenter er odelsrett fremhevet. Den rettsoppfatning som disse mange dokumenter gir uttrykk for er at innehaveren var eier av stykkene. Det skal i denne forbindelse også nevnes at slåttene i gammel tid hadde en meget stor betydning for gårdene i bygden. Så at ved bedømmelsen av eiendommens verdi laes stor vekt på slåttene i fjellet. Høyfjellskommisjonen har i sin kjennelse av 15/7-1934 ikke tatt endelig standpunkt til om innehaveren av slåttene har eiendomsrett til grunden, men dens uttalelser peker i den retning.

Fra Dalsbygdas side er påberopet meget sterkt en skogdelingskontrakt av 18/7-1791 hvorved bøndene i Dalsbygda og i Os delte skogen mellom seg i de enkelte bydelag. Ved denne kontrakt blev gårdene Breen, Nordvang og Berg tildelt den skog

som lå på nordre og vestre side av en linje som gikk tvers over selve Dalsbygda, og det påståes at ved denne deling ble alt som lå nordenfor denne linje, også det som lå langt innover fjellet og som er omhandlet i nærværende sak tildelt disse tre gårder og at Osingene derfor ikke har noen eiendomsrett og heller ingen rett til skogen i disse områder, Lagmannsretten mener dog at det ikke er naturlig å gå ut fra at Osingene ved denne kontrakt om deling av felles skog ga fra seg strekninger hvor de mente seg å ha eiendomsrett. Og det har formodningen for seg at disse strekninger, hvor det forøvrig dengang vistnok fantes lite skog, ikke var med i delingsforretningen. Ordlyden i de mange senere overdragelsesdokumenter og skyldsetninger, nevnt ovenfor, taler også imot at det var en alminnelig oppfatning at eiendomsretten til slåttene og skogen var overdratt til de 3 gårder i Dalsbygda.

Retten mener derfor at innehaverne av slåttene har grunneiendomsrett til disse, men retten har funnet spørsmålet tvilsomt, jfr. Nærstad: Sameierretten til jord s. 60-61.

Det resultat retten er kommet til stemmer også med det resultat en voldgiftsrett bestående av 5 høyesterettsdommere, prejudisielt kom til i voldgiftsdom av 14/5-41 i sak vedkommende fiskerett i Dalbusjøen, hvilken sjø med omgivelse grenser inn til det område som det nu prosederes om og hvor forholdene med hensyn til slåttene er de samme.

For ett av områdene, Såttåhaugen, har Osingene også påstått å være eiendomsberettiget til fjellet utenom grensene for selve slåttene og sætereieendommene, og har fått medhold heri av herredsretten i dommens post B III. Heri kan lagmannsretten ikke være enige. De områder det her gjelder er som retten ved selvsyn har overbevist seg om, store fjellstrekninger som dels kan benyttes som havn, dels som blott mosetrakter og dels rene høyfjellsvidder med liten eller til dels ingen vegetasjon. De slåtter som i tidligere tider ble brukt i disse områder må ha vært spredte flekker.

Traktene er etter terrenget en naturlig fortsettelse av selve Dalsbygda, og den er sikkerlig fra gammel tid utnyttet av bygdens folk til jakt og fangst, fiske og mosetak. Det har gått en gammel farled over trakten ved Forelsjøen. I matrikkelen av 1667 er det anført for gården Breen, fiskeri i Forelsjøen, og ellers er det oppført fiskeri i almenningen.

Dalsbygdingene har hatt sætrer like syd for feltet fra meget gammel tid, derfra må antaes å ha havnet oppover feltet.

De første sætrer fra Osingenes side i Såttåhaugen er først bygget i 1820 - 1830-årene. Sætrene i Falken ble først opprettet fra 1880-årene. Retten kan ikke finne grunnlag for at eierne av slåttene og sætrene har erhvervet noen ene-eiendomsrett til fjellet til fortrengelse for Dalsbygdingene.

Det er for retten meget avgjørende at Såttåhaugen sætrene og Falksætrene og slåttene er kommet til det omtvistede område meget senere enn Dalsbygdingenes sætrer - som interessenter. De har etablert seg i et område som allerede var gjenstand for gammel hevdvunden sæterbruk fra Dalsbygdingenes side og hvorunder prinsipielt hersket fullstendig fellesbruk mellom interesentene i havning, hugst, jakt, fiske, mosetak osv. Slik antaes gjennemgående ordningen herom å være i sæterfjell med tilliggende fjellområde. Se utviklingen hos Nærstad: "Sameierett til jord" s. 51 nederst og s. 53 flg. Såttåhaugmennene kan formodentlig ikke erverve rettigheter med fortrengsel for den således allerede eksisterende gammel bruk, som tildels er av en almenningsrettslig karakter, jfr. her den i Høyfjellskommisjonens kjennelse s. 28 cit. uttalelse fra fogd Juel om trakten holdes for bygdealmening. Mothevd kan det her ikke være tale om.

Det er da også av Storskiftekommissjonen lakt til grunn, og synes dengang å ha vært helt på det rene blandt interessentene i dette område, at det hersker et utmarksameie med felleskap i havning og hugst, som Storskiftekommissjonen nærmere har regulert. Dette skjedde også i samsvar med det kongl.resl. av 14/10-1893 som gir kommissjonen mandat til utskifting av denne med flere strekninger som generelt betegnes som utmarkssameie, og i sin litrad tydelig synes å forutsette at markaslåttene og sæterhavnene lå til fellesbruk med hensyn til havning. Disse ting som må betraktes som helt på det rene er av betydelig beviskraft sterkere enn mange forklaringer nå etterat forholdet er blitt fordunklet ved tvistigheter og kryssende interesser. Det er forøvrig påtagelig jo eldre prøvene og vitnene er både for Høyfjellskommisjonen og her i saken, desto mere støtter gjennomgående deres uttalelse fellesskapssynspunktet.

Videre mener retten heri å finne en ytterligere og ikke uvesentlig støtte for resultatene med hensyn til utstrekningen

av Dalsbygdingenes havnerett, huggerett osv. også forsåvidt slåttene angår og av deres rettigheter på høyfjellet og for at Sättåhaugmennene ikke bør kunne motsette seg rimelig og fornuftig utvidelse av Dalsbygdingenes havning når det trengs for å tilfredstille deres samfunnsmessig, berettigede behov, såsom ved overgang til oppgivelse av dobbeltsetring, en viss adgang til seterflytting og lignende.

Spørsmålet om hvor langt slåtteeiernes eiendomsrett strekker seg har serlig betydning forsåvidt angår de to sjøer. Forelsjøen og Fjellsjøen av hensyn til fiskeretten i disse sjøer.

Lagmannsretten har sett på terrenget ved begge sjøer. Disse ligger på selve høyfjellet oppe ved vannskillet, og terrenget omkring egner seg ikke og har ikke, såvidt retten har kunnet se, egnet seg til slåtter.

Det er påstått fra Osingenes side at slåttene har gått på begge sider av Forelsjøen helt til fylkesgrensen og for Fjellsjøens vedkommende at de har gått rundt hele Fjellsjøen, men dette er benektet av de andre parter - og tildels gamle vitner -, og det er ikke fremlagt dokumenter som bekrefter Osingernes påstand.

I en kjøpekontrakt vedkommende slåtten Gammelstuenget syd for Fjellsjøen, datert 27/9-1876, står det at den grenser "lige til Fjellsjøen", mens der intet står herom i den skyldsetningsforretning som blev avholdt straks etter, nemlig 5/7-1876. Det framgår derfor ikke at slåtten strekker seg rundt hele sjøen. Det er forklart at det skal ha vært en gammel slått vest for sjøen. Men om det har vært slåtter ved denne sjø eller ved Forelsjøen i meget gammel tid, så må det dog ifølge hele terrengets beskaffenhet ha vært en ganske liten teig i forhold til de store arealer ellers rundt sjøen, hvor slått ikke er mulig. Det finnes derfor ikke bevist at området rundt Forelsjøen og området rundt Fjellsjøen har vært besiddet med nogen eiendomsrett av slåtteeiere. Osingene finnes derfor ikke å kunne påstå noen enerett for seg til for-
trengsel for Dalsbygdingene. Flere av gårdene der har hatt andeler
i fiskebuer ved sjøen.

Ved spørsmålet om en mulig bruksrett for Dalsbygdingene til slåttene, har Osingene innrømmet havnerett for noen sætrer i enkelte slåtter som ligger nærmest sætrene, dog ikke så langt som herredsretten har innrømmet beittingsrett. Lagmannsretten finner det bevist ved de avgitte forklaringer at kuene har gått lenger enn innrømmet av Osingene, og også lenger enn innrømmet av herreds-

retten. Det har aldrig vært noen inngjerding rundt slåttene og heller ikke har det vært noen gjeting for å holde kuene innenfor bestemte områder. Kuene har gått som de har villet og har da tildels fått overlange strekninger. Slik har det vært fra meget gammel tid. Endel av Dalsbygdingenes sætrer er fra tiden før slåtteeierne hadde erhvervet noen eiendomsrett og tildels før mange av slåttene har vært bygslet. Feltet deroppe har fra uminderlige tider vært felt til fordel for kreaturene. Retten finner under disse omstendigheter ikke å kunne fastsette noen bestemte grenser for hvor langt kuene fra Dalsbygdens sætrer skal ha lov til å gå. Den nedsatte Storskiftekommissjon vil måtte ta opp spørsmålet om hvorledes forholdet senere hensiktsmessig bør ordnes.

Det har før omkring 1920 vært regelen for Dalsbygdingene sætrer, at de kun skulle sætre annethvert år. Osingene har setret hvert år den hele tid. Det er nå påstått at Dalsbygdingenes setring - havning skal innskrenkes til femogtjuge og enhalv dag hvert annet år, og herredsretten har gitt dem medholdt heri. Således som forholdene nu er, er setring hvert annet år helt upraktisk og mot enhver rasjonell ordning. Det forutsetter at der holdes sætrer på to forskjellige steder, hva selvfølgelig volder store ulemper og omkostninger. Dalsbygdingene har også i de år som er gått siden 1920 innrettet seg på den nye ordning nå at deres sætrer i andre områder er forfaldne, og noen alvorlig protest fra den andre side synes ikke å være gjort.

For slåttebruken har en sætring hvert år ingen ulempe således som den fortiden drives, idet der med ett par undtakelser ikke lenger foretaes slått i engstykkene. Og den omstendighet at Osingene selv havner hvert år synes å være et sterkt argument for at like rett bør gjelde for andre setre i et område av denne beskaffenhet. Under disse omstendigheter finner retten ikke å kunne gi Osingenes påstand om havning hvert annet år medhold. Heller ikke finner retten grunn til å begrense havnetiden i det enkelte år.

Den av herredsretten satte tid 25 1/2 dag kan ikke sees å ha noen hjemmel. Storskiftet får også ta seg av dette.

Retten mener at slåtteeierne har retten til skogen på sin slått. De eier jo skogen på grunnen, og skogen deroppe anses ikke delt ved skogdelingskontrakten av 1791 og i en rekke av dokumentene vedkommende slåttene er uttrykkelig nevnt at skogen følger med. Etterat bruken av slåttene som slått er opphørt, er skogen vokset til så det tildels er meget skog deroppe.

Retten finner godtgjort at Dalsbygdens setereiere tildels har hugget seterved også i Osingenes slåtter, og i det hele må man anta at det fra gammel tid har vært praktisert at setereierne har tatt ved til seteren hvor det falt mest praktisk. Storskiftekommisjonen uttaler i forhandlingsprotokoll av 2/7-1906 at "skogen i disse trakter har ligget uskiftet inntil den nyeste tid". Foruten å benyttes for slåttenes behov har den, etter hvert som seterbeitene har trengt inn i traktene og lakt beslag på den, tilfredstillet setrenes behov idet disses besiddere har tatt hvad de i skogen behøvet i det strøk hvor det har falt enhver og tydeligvis betraktet skogen som okkupert av seg.

En komite av Dalsbygdingene delte i 1879 en del av den før udelte skog. Såvel disse nylig delte skogstrekninger som de ennu udelte i Storvollien, Kløftåsen og Såttåhaugen betrakter komm. som liggende i fullstendig fellesskap (eller som rester av almenning) til bruk for de derverende setrer og slåtter og til bruk for de setrer som fremtidig ytterligere måtte anlegges i disse ennu ikke på langt nær fullt opptatte beitefelter, hvorfor en går ut fra at ingen del av dem enten ved privat deling eller ved utskifting med rettsbeføyelse kan tillegges andre enn dem som har setrer eller slåtter i disse havnelag. En følge av denne komites oppfatning av skogen i disse strøk er, at jaktretten her må ansees utelukkende at kunne disponeres av dem som benytter fellehavnegangen og slåttene, idet der utenfor disses kreds ikke er noen enkelte bruk som kan opptre med berettiget påstand om at eie skogen.

Retten er som anført kommet til det resultat at skogen på slåttene eies av slåtteeierne, men det må under henvisning til de almindelige bemerkninger foran i dommen gå ut fra at det er en eldgammel rett for setereierne å ta skogen til seterved også i slåttene. Da de fleste setrer har nok skog innen sine egne områder, må den omhandlede rett antas å ha vært lite utnyttet.

Med hensyn til jakt finner man etter det som er opplyst, jfr. også det siterte fra Storskiftekommisjonen, at den fra gammel tid har vært drevet over hele terrenget såvel på fjellet som i slåtteterenget og at det må være en gammel rett for de ankende parter som for de Osinger som har slåtter og setrer i terrenget.

Den ting at Osingene i en rekke av år siden 1880 har leiet bort jakten i Såttåhaugen og et par år også i Falken finnes ikke å kunne bringe annet resultat. Forøvrig har også Dalsbygda Jakt-

sameie i de senere år leiet bort jakt i feltet. Herredsretten har undtatt Edvard Ryens seter i Mastukåsa fra havnerett i Osingenes slåtter forde den først ble tatt i bruk omkring 1920. Edvar Ryen hadde før havnerett i Storbekkdalen noe sønnenfor Mastukåsetrene. I 1912 begynte han å setre hos sin bror som før hadde seterrett i Mastukåsa. I 1918 anla han ny egen seter ved siden av broren i slått han selv hadde i Mastukåsa. Den var ferdig i 1920, og han og hans etterfølger, sønnen Ingmar Ryen har siden setret der. De hadde tillatelse fra Mastukåsetrene og dethar ikke vært noen protest fra slåtteeierne i Falken.

Lagmannsretten mener at Edv. Ryen eller nå sønnen Ingmar Ryen, har hevdet seterrett. Seterhusene er riktignok anbrakt på Ryens egen slått, men de er så synbare og så i sammenheng med beiterett at de må antaes å oppfylle kravet i loven av 23/5-1874 prgrf. I om en for brukens skyld anbrakt innretning så at hevd må kunne vinnes, jfr. Gjelsvik: Norsk Tingsrett side 469 - 470.

Herredsretten har i sin dom uttalt, at Nils Utheim og Sigvard Trøens setrer sammen ikke har større rett enn Trøenvollen fra gammel tid har hatt. Lagmannsretten mener, at så lenge det er havn nok og forholdet ikke er regulert må jordbruk som er parseller av et gardsbruk kunne nytte gårdens seterrett for den kreaturbesetning, som fremfores på gården.

Da ingen av partene har vunnet saken helt blir saksomkostninger ikke å tilkjenne.

Dommen er enstemmig.

DOMSLUTNING.

I. Ingulf P. Os, Per P. Os, Jørund Eggen, Per E. Moseng, Ole O. Lilleøien, Bjarne Aas, Halstein Kvernbekking, Karenus Horten, Håkon Øverland eller nå hans dødsbo, Erik I. Moseng, Arne Sølberg, Hans P. Moseng, Martinus Moseng, Erik Moseng, Øistein Os Eggen, Karen Haukerud, Marit E. Os, Torleif Furuholdt, Kristen Langøien, Gudmund Langøien, Eivind Haugseggen, Jon Myren-Løvnes, Nils Th. Østgård, Halstein J. Meli, Einar Østgårdseggen, Per Henningsmo, Nils N. Sund, og Lars Jorde dømmes hver for seg eiendomsberetiget til sine slått og seter-eiendommer i Sättåhaugen, Falken og Hematengene.

II. Leif P. Bratås, Erik P. Grue, Tore P. Smedås, Oliver Nordvang, Kristine Johaug, Jorund Nygård Lian, Embret Vangsgjelten, Einar O. Nordvang, Jon O. Ousten, Nils Utheim, Eilif J. Breen, Sigvard N. Trøen, Tore P. Grue, Ola P. Ousten, Per E. Nygård, Odmund Ryen, Ingmar Ryen, Ingulf Ytterhaug, og Håkon Gjeltten har for sine setrer i Dalvollene, Storvollien, Kløftåsen, og Mastukåsen rett til beiting og rett til hugst til seterbehov i de omhandlende slåtter, likeså har de rett til jakt, fangst **fiske og mosetak**. Dalsbygda Jaktsameie kjennes å være jaktberettiget i de omhandlede slåtter i den utstrekning sameiet representerer de øvrige ankende parter.

III. Fjellet utenom grensene for slåtte og setereiendommene begrenset i vest og nord av fylkesgrensen (herreds-fylkesgrensene) i øst av havnsdelet mot Falken, Dalbusjøen og Kløftåsen og i syd mot delet mot Hematengene, dømmes å være sameie for slått og setereierne i Sättåhaugen og de ankende seter og slåtteeiere.

IV. Saksomkostninger tilkjennes ikke.

SALÆRANSETTELSE.

I dennes sak har de motankende parters prosesfullmektig i sin motankeerklæring uttalt følgende: "Herredsretten fant det nødvendig i denne omfattende åstedssak å tilkalle sakyndige domsmenn. I følge rettens kjennelse ble disse tatt utenom de interesserte herreder Os og Tolga, men fra tilgrensende bygder hvor det var noenlunde tilsvarende forhold med hensyn til slåtteeiendommer etc.

Herredsretten tok domsmann Tynset utenom utvalget. De motankende parter påstår at det blir forholdt på samme måte for lagmannsrette vedkommende." Lagmannsretten har ved kjennelse av 31. mai 1945 tatt påstanden tilfølge og oppnevnt gårdbruker Tor Sandbu, Vågåmo og gårdbruker Iver Stai, Kvikne.

Forhandlingene begynte den 18. juni og avsluttetdes med dom den 11. juli 1945. Den vesentlige del av tiden er medgått til behandling av denne sak.

Deres salær ansettes til 400.- firehundre-kroner for hver.

M. Ubberud.

Johs. Stenersen.
Tor Sandbu.

Johs. Koefoed.
Ivar S. Stai.

Finn Andersen.

Bekreftes:
For rettsskriveren
etter bemyndigelse.
Eidsivating skriverembede.
Navn uleselig.

Falken: 8 Sæter og slætteire.
Hematei: 11 slætteire.
Beatte: 2 slætteire.